

XORIJIY(INGLIZ) TILINI O'QITISHDA O'QUVCHILARNING OG'ZAKI NUTQINI O'STIRISH

Samadova Zamira Negmatovna

*Qashqadaryo viloyati Kitob tumani 51-maktab ingliz tili fani o'qituvchisi
Tel: +998919633061, email: zamirasamadova37@gmail.com*

Annotatsiya. Bolalarda tilni rivojlantirish - bu nutq orqali muloqot qilish jarayonidir. Ravon nutqni egallashdan oldin, bola asosiy og'zaki nutqni asta-sekin oshirishi va ushbu bosqichda so'z boyligini oshirishi muhim hisoblanadi. Bundan tashqari, yangi til rivojlanishida nutqni rivojlantirish jarayonini aniqlash mumkin. Og'zaki nutqni rivojlanmagan bolalar ko'pincha o'qishni o'rganish uchun kurashadilar. Bu bolalarga ingliz tilida erta gapirishni o'rgatish muhimligining sabablaridan biridir. Bolalarni maktabda, nutqlari allaqachon shakllangan bo'ladi va ular boshqa tendoshlari va o'qituvchilar bilan muloqot qilishlari mumkin bo'ladi.

Key words: nutq, til, lug'at, grammatika, o'quv mashg'uloti

Abstract. Language development in children is a process of communication through speech. Before acquiring fluency, it is important that the child gradually increases basic oral skills and increases vocabulary at this stage. In addition, it is possible to determine the process of speech development in the development of a new language. Children with underdeveloped verbal skills often struggle to learn to read. This is one of the reasons why it is important to teach children to speak English early. When children are at school, their speech will already be formed and they will be able to communicate with other peers and teachers.

Key words: speech, language, vocabulary, grammar, training

Аннотация. Развитие речи у детей – это процесс общения посредством речи. Прежде чем приобрести беглость речи, важно, чтобы на этом этапе ребенок постепенно развивал основные устные навыки и увеличивал словарный запас. Кроме того, можно определить процесс развития речи при освоении нового языка. Детям со слаборазвитыми речевыми навыками часто трудно научиться читать. Это одна из причин, почему важно как можно раньше научить детей говорить по-английски. Когда дети будут в школе, их речь уже будет сформирована и они смогут общаться с другими сверстниками и учителями.

Ключевые слова: речь, язык, лексика, грамматика, обучение.

Kirish. Bolalarda til rivojlanishi aslida erta bolalik davridagi tilni ifodalash jarayonidir. Bu bola tug'ilishidan oldin boshlanadi va keyin ko'p yillar davom etadi. Shu vaqdan boshlab, bolaning miyasi shovqinlarni, nutqni aniqlashni boshlaydi. Avval qo'l silkitib, ishora bilan nutq rivojlanishni boshlashi, vaqt o'tishi bilan bu nutq tiliga ko'chish bilan o'zgaradi. Shunday qilib, tizimli tartib bolalarni o'rganishga va vaqt davomida muloqot qilishiga yordam beradi. Bu kognitiv bilimga yordamga yordam beradi va asoslarni qo'llab-quvvatlaydi.

Til miya rivojlanishining o'sishi va yetukligining asosiy ko'rsatkichidir. Besh yoshdan keyin ko'pchilik bolalar uchun nutq ko'rinishini egallash qiyinlashadi. Bunda til (nutqni idrok etilishi) ekspressiv lug'at rivojlanishiga (muloqot qilish orqali) yanada rivojlanadi (AM., 2023). Ekspressiv lug'at taraqqiyotining dastlabki bosqichlarida bolalar kattalar nutqining ritmini taqlid qilib, turli tovushlarni ishlab chiqarishadi. Xorijiy tilni o'rganishda lug'atlar, grammatika va asosan o'quv mashg'ulotlarida so'zlashiv muhim ahamiyat kasb etadi.

Nutq rivojlanishida lug'atning o'rni

Lug'atlarda so'zning ma'nosi, imlosi va talaffuzini anglatadi. Bundan tashqari lug'at grammatika sinonimlar va hosilalar, og'zaki va yozma ingliz tilidagi o'zaro farqlar haqida ma'lumot beradi. O'quvchi qanchalik ko'p so'z bilsa, muloqot shunchalik ko'p hosil bo'ladi.

Lug'atlar yordamida o'quvchi kengroq tushunchaga ega bo'ladi, talaffuzni o'rganadi, so'zlarning to'g'ri yozilishini va o'qishni tushunishi kuchayadi. Bu noma'lum so'zlarning turli ma'nolarini misollar bilan tahlil qilishga yordam beradi. Biroq barcha lug'atlar bir xil emas. Ko'pgina o'quvchilar tilda xatoga yo'l qo'yishadi.

Lug'atdan samarali foydalanish:

Qaysi tur lug'atdan foydalanilmaslikdan qat'i nazar, foydalanuvchi qo'shimchasini, ya'ni lug'atda qanday ma'lumotlar taqdim etilishini tushuntiruvchi sahifalarni, yozuvlar tartibini va turli lug'at turlarini tushuntiruvchi izohlarni ko'rib chiqishi kerak.

1. Imlo: Lug'atda bosh so'zlar har doim alifbo tartibida, qora yozuvda beriladi.

2. Chastotalar: Bu so'zning og'zaki va yozma ingliz tilida tez-tez uchrashini ko'rsatadigan belgilar. Belgilar "S" (og'zaki) yoki "W" (yozma) va undan keyin raqam bo'lgan qismi.

3. Talaffuz: Qavslar () yoki slash // qavslar ichida berilgan fonetik yozuv. Bu so'zni qanday qilib to'g'ri talaffuz qilishga yordam beradi (so'zning talaffuzi xalqaro fonetik alifbo (IPA) bo'yicha transkripsiya qurish).

4. So'z sinfi: So'zning so'z sinfi (shuningdek, nutq qismi sifatida ham tanilgan) va boshqa grammatik ma'lumotlar an'anaviy qisqartmalardan so'ng taqdim etish, masalan, ot uchun "n" va fe'l uchun "v".

5. Ma'no(lar): Agar so'z bir nechta ma'noga ega bo'lsa, unda turli ma'nolar tushuniladi. Har bir ma'no uchun ta'rif beriladi, u ham uning ma'nosini tushuntiradi.

6. So'z birikmalari, frazemalarning qo'llanishi: Bosh so'zning boshqa so'zlar bilan qo'shib, idiomatik til qo'llanishiga misollar keltiriladi.

Nutq rivojlanishida grammatikaning o'rni

Grammatika tilning qurilish modeli bo'lib, so'z va iboralarni bir biriga tog'ri va xatosiz bog'lashni o'rgatadi. Grammatika o'quvchida noto'g'ri shakllangan bo'lsa, so'z tuzayotganda turli xil xatoliklar kelib chiqishiga asos bo'ladi. U so'zlarni, ularning tuzilishi va funktsiyalarini o'rganadi. Grammatikani o'rganish juda muhim, chunki u o'quvchilarga ingliz tilini yaxshiroq tushunishga yordam beradi

va ularga gaplar qanday tuzilganligini ham tushunish imkonini beradi. Shuningdek, grammatikani yaxshi bilmaydigan odamlar tushunadigan yaxshi insho va maqolalar yozishga imkon beradi va kundalik hayotda sodir bo'lgan yoki kelajakda sodir bo'ladigan narsalarni muhokama qilishda ham qo'llaniladi. Grammatika ingliz tilini tushunishga yordam beradi va ularga so'zlarning tizim sifatida birgalikda ishlash usulini tushunishga yordam beradi. Grammatikani tushunish ingliz tili talabasi sifatida o'rganilgan asosiy ko'nikmalardan biri bo'lishi mumkin (Muzaffarovna, 2022).

O'quvchilar ravon gapirishi uchun ular xorijiy tilda gaplashishlari va diqqat bilan tinglashlari kerak. Tinglash gapirishdan ko'ra muhimroqdir, chunki u odamlarning nima deyayotganini tushunishga yordam beradi, bu gapirishdan ko'ra yaxshiroq samara beradi.

Grammatik qoidalarini o'rganish o'quvchilarga suhbat kerak bo'lganda, masalan, restoranda ovqat buyurtma qilish yoki do'stlar bilan rejalar tuzishda to'g'ri muloqot qilishga yordam beradi. Agar o'quvchilar o'zlarining yangi ko'nikmalarini ona tilida so'zlashuvchilar bilan tez va oson suhbatlashish uchun ishlatmoqchi bo'lsalar, ular har kuni shu tilda gapirishni mashq qilishlari kerak bo'ladi.

O'quv jarayonini soddalashtirish

Grammatika har qanday tilning muhim qismidir. O'quvchilarga o'z fikrlarini adekvat tarzda ifodalash va aniq g'oyalarni shakllantirish va yetkazishga imkon berish juda muhimdir. Grammatika faqat imlo yoki tinish belgilaridan iborat emas. Bu tilning ajralmas qismidir, chunki u ularga jumlar qurish va izchil yozish imkonini beradi.

Grammatikani yozma muloqotni samaraliroq qiladigan ko'rinmas til deb hisoblash mumkin. Bundan tashqari, u boshqa sohalaridagi o'quvchilarga yordam berishi mumkin, masalan, gapirish yoki boshqalar muloqot qilmoqchi bo'lgan narsalarni tushunish (speechify.in, 2021).

Grammatikaning ahamiyatini yetarlicha ta'kidlab bo'lmaydi, chunki u bizga nima aytilayotganini va qanday javob berishimiz mumkinligini bilishga yordam beradi. Agar o'quvchilar ingliz tilidagi ko'nikmalarini oshirishni xohlasalar, ular grammatika qoidalarini o'rganishdan boshlashlari va keyin ularni odat tusiga kiringunga qadar amalda qo'llashlari kerak. Shu bilan birga grammatikaning asosiy maqsadi o'quvchining nutq va yozish ko'nikmalarini oshirishdir. Bundan tashqari, grammatika ularga yaxshi muloqotchi bo'lishga yordam beradi. Grammatika tilning qoidalari va tuzilishini, jumladan, nutq qismlarini, gap tuzilishini va tinish belgilarini ham o'rganadi. Uni o'rganish juda muhim, chunki u har qanday vaziyatda boshqalar bilan aniq va samarali muloqot qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. AM., J. S. (19 12 2023 г.). Language development in children: 0-8 years. Получено из the australian parenting website: <https://raisingchildren.net.au/babies/development/language-development/language-development-0->

